Voorwoord

"Slachtoffers zien en horen" is de titel van het jaarverslag 2025 van onafhankelijk rapporteur mensenhandel Myria. Door op de kwetsbaarheid van slachtoffers te focussen, wil Myria de actualiteit en de urgentie van deze problematiek op het juiste ogenblik aansnijden.

Het federale regeerakkoord stelt op het vlak van justitie slachtoffers centraal. In het hoofdstuk justitie zijn de slachtoffers van mensenhandel dan wel de laatstgenoemden, toch wordt er vooropgesteld dat een versterkte samenwerking met overheden en partnerorganisaties ertoe bijdraagt dat slachtoffers van mensenhandel worden gedetecteerd, ondersteund en begeleid en dat daders worden gevat en bestraft.

Procureur-generaal Frédéric Van Leeuw stelde ook in z'n rede bij de plechtige openingszitting van het hof van beroep in Brussel op 1 september slachtoffers helemaal centraal en ging uitvoerig in op hoe ons recht slachtoffers benadert. Hij gaf talrijke voorbeelden over hoe politieke discours die benadering proberen te bespelen. Dat bracht de procureur-generaal terug naar de dwingende en noodzakelijke evolutie die het artikel 3*bis* van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering tot een ankerpunt maakt voor het strafrechtelijke beleid wanneer er wordt voorgeschreven dat slachtoffers van misdrijven en hun verwanten zorgvuldig en correct dienen te worden bejegend, in het bijzonder door de terbeschikkingstelling van de nodige informatie en, in voorkomend geval, het bewerkstelligen van contact met de gespecialiseerde diensten en dan met name justitieassistenten.

Ook in de conclusies van de conferentie "30 jaar strijd tegen de mensenhandel", die plaatsvond op 20 oktober in het Brusselse Egmontpaleis, stelde minister van staat Johan Vande Lanotte meteen scherp op de vaak buitensporige verwachtingen die worden gesteld aan slachtoffers, wanneer wij van hen verwachten om verklaringen af te leggen en vertrouwen te hebben in het gerecht en 'het systeem' en dat wij de vraag of slachtoffers daar wel iets bij te winnen hebben op de meest ernstige manier moeten behandelen.

Met die versterkte en hernieuwde gerichtheid op slachtoffers is het risico niet denkbeeldig dat deze toch nog vooral de functie vervullen van *points of entry* tot een ondergronds pandemonium. Dan leunt justitie op hen, terwijl alles in het werk moet worden gesteld opdat slachtoffers mogen leunen op justitie.

Werken met slachtoffers van mensenhandel is dieptewerk en stelt vele eisen. Taal- en culturele barrières, perceptie van tijd en realiteit, context en wat gangbaar en toelaatbaar is, het zijn bijzondere uitdagingen. Drugsafhankelijkheid, schrik voor represailles en telkens weer geschonden vertrouwen komen er vaak bovenop. Toch is elk slachtoffer verschillend. En ook mogen we ons oog voor *agency*, intelligentie en veerkracht niet verliezen.

De strafrechter is op zoek naar een materiële waarheid, maar botst daarbij soms op verklaringen van getuigen en slachtoffers die *prima facie* een wankele waarheid opleveren.

Met dit jaarverslag focust Myria op de psychologische kwetsbaarheden van slachtoffers, en hoe hun behandeling en begeleiding daarop inspelen, *for the best*, wanneer ze erin slagen slachtoffers te zien en te horen te krijgen, zodat feiten aan het licht komen en hun wedervaren wordt verklaard. Het kan ook fout verlopen – en helaas vaak genoeg aflopen – wanneer slachtoffers dieper worden teruggedreven in hun slachtofferpositie en worden teruggedrongen in de realiteit waaraan ze proberen te ontkomen of waaraan men hen probeert te onttrekken.

Voor Myria is het de eerste keer dat het deze problematiek zo grondig onderzoekt en analyseert.

Ook nieuw in dit jaarverslag is de verdere integratie van cijfergegevens in het dataluik met betrekking tot de kwetsbare groep van minderjarige (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel en/of mensensmokkel die door Esperanto en Meza worden opgevangen. Wereldwijd is naar schatting minstens een op de drie slachtoffers van mensenhandel minderjarig en ook op het vlak van mensensmokkel wordt een globale stijging in het aandeel gesmokkelde (niet-begeleide) minderjarigen vastgesteld. Dergelijke bijkomende informatie over het aantal en de kenmerken van gedetecteerde minderjarige (vermoedelijke) slachtoffers kan inzicht geven in hun noden op het vlak van opvang en begeleiding en hoe die noden zich verhouden tot de huidige beschikbare opvang- en begeleidingscapaciteit.

Betrouwbare cijfergegevens kunnen meer algemeen ook inzicht bieden in de aard van de fenomenen en aldus het beleid informeren en mee gerichte repressieve en preventieve maatregelen vormgeven. Wel botst Myria daarbij op aanzienlijke beperkingen, zoals cijfergegevens die niet geharmoniseerd zijn, wat de mogelijkheid beperkt om tot een omvattend beeld van de besproken criminele fenomenen te komen. Daarnaast stelt Myria in de afgelopen jaren ook een toegenomen moeilijkheid vast om op heldere wijze de verzamelde cijfergegevens te rapporteren, onder meer vanwege geobserveerde incorrectheden en onvolledigheden in de verkregen data. Myria betreurt deze achteruitgang in de kwaliteit van de verkregen cijfergegevens, maar merkt ook de welwillendheid van de betrokken actoren op om deze onduidelijkheden te verhelderen en, waar mogelijk, de opgemerkte incorrectheden recht te zetten.

Ik wil de toegewijde lezer uitnodigen om met aandacht kennis te nemen van de aanbevelingen die Myria formuleert en om mee de opdrachten en het engagement waar te maken om slachtoffers op te sporen en te horen, te zien, te ontzien, te beschermen en te vergoeden.

Ik wens u van harte een stimulerende lezing toe van dit verslag,

Koen Dewulf
Directeur